

Маркович Дмитро Васильович

Біографія

Маркович Дмитро Васильович (псевдоніми Волиняк, Гайдабура, Марківчанин, Оленин та ін.) народився 4 листопада 1848 року в Полтаві. Дитячі роки майбутнього письменника пройшли в Чернігівській губернії, де його батько працював лісником. Навчався спочатку в Новгород-Сіверській, пізніше у Вологодській гімназіях, звідки був виключений за видання літографованого журналу. Деякий час був вільним слухачем медичного факультету Київського університету.

Після закінчення Новоросійського (тепер Одеського) університету працював судовим слідчим у Кишинівському повіті в Бессарабії. У 70-80-х рр. Д.Маркович живе і працює в Херсонській губернії, зокрема на посаді товариша прокурора Єлисаветградського окружного суду. Це період його активної українофільської діяльності пліч-о-пліч з Олександром і Софією Русовими, Теофаном Василевським, Олександром Волошиновим, Іваном Тобілевичем, Андрієм Грабенком та ін. Метою і змістом їхньої роботи були, за словами С.Русової, "розвиток національної гідності, розвиток мови як кращого провідника світла і знання, введення малоруської мови в церкві та школі для успішнішого виконання призначення обох" та ін. Проте зовсім інакше кваліфікували ці просвітницькі заходи царські посіпаки, вбачаючи в них прагнення "шляхом поширення дозволених цензурою малоросійських творів знищити існуючий порядок". На межі 1884-1885 рр. над єлисаветградськими українофілами пронеслась буря. О.Русов, О.Волошинов, Т.Василевський були арештовані, і лиш втручання Д.Марковича полегшило їх долю — ціною внесених грошей було забезпечено звільнення в'язнів з тюрми. З початку 1885 року єлисаветградські просвітники перебувають на засланні в Херсоні, сюди ж переводять на роботу і Д.Марковича — помічником губерньського прокурора.

В Херсоні Дмитро Маркович підтримував зв'язки із земськими діячами-статистиками, лікарями, вчителями. Входив до складу Херсонського українського гуртка, який став початком систематичної української просвітницької роботи на Херсонщині. Він разом зі своєю дружиною Є.І. Маркович був ініціатором і організатором видання літературного альманаху "Херсонський белетристичний збірник "Степ", віддрукованого в Петербурзі у 1886 році. Ще в Єлисаветграді Дмитро Васильович разом з дружиною розпочав упорядкування белетристичного збірника. Ця справа була продовжена в Херсоні. Як згадувала С. Русова, цей період "відзначався серед українців деяким оживленням; хоч правильного розвитку літератури й не було, але настала мода на збірники, — до них і цензура ставилась якось лагідніше, і розходились вони ліпше, бо в них більше авторів брало участь. На чолі цієї справи в Херсоні стояла офіційно Є.І.Маркович, як видавець, і, неофіційно, сам Д.В.Маркович, як душа цілого збірника всі ставились прихильно і підтримували його, хто чим міг".¹ До рукописного варіанту народжуваного альманаху увійшли статті, оповідання, вірші не

лише херсонців (О. та С. Русових, Дніпрові Чайки, Д. і О. Марковичів, А. Грабенка, Б. Грінченка, Пенчуківця), а й дописувачів з інших місць — К. Іващенко (Шрама) з Одеси, І. Левицького (Нечуя) з Кишинева, Д. Мордовця з Петербурга, М. Грушевського (Заволоки) з Астрахані, П. Тулуба з Києва та ін. Подані до збірника матеріали редагував Д. Маркович. До альманаху, крім творів просвітницьких діячів, включені оповідання Дмитра Марковича.

Про трагізм долі дітей злидарів, їхню поразку в непосильному двобої з жорстоким світом повідав письменник у своїх оповіданнях "Шматок" та "У найми", в яких широко використані матеріали з херсонського життя, створені колоритні образи тавричан, наведені описи природи нашого краю.

Одним з перших в українській літературі звернувся письменник до теми трудової еміграції (оповідання "Бразиліяни"), життя молдаван та інших народів в Україні.

В окремих творах (оповідання "На свят-вечір", п'єса "Не зрозуміли") змалював образи інтелігента-просвітянина з дворян у непростих, іноді й драматичних взаєминах з односельцями-трударями. І твори письменника, вміщені в альманасі "Степ", і серія інших його оповідань, позначених таким же пафосом людяності (окрім згаданих "На вовчому хуторі" та "У найми", це такі як "Невдалиця", "Бразиліяни", "Судова помилка", "Замах на вбивство жінки" та ін.), були гідним внеском у справу розвитку українського письменства на засадах гуманізму і демократизму.

В середині 90-х років Д. В. Маркович працював мировим суддею у м. Каліші біля Варшави.

З часом розчарувавшись у судовій службі, письменник у 90-х роках поселився у невеликому маєтку в с. Михалківцях на Волині, де намагався допомагати селянам боротися з нуждою, займався також хліборобською справою.

Переїхавши до Вінниці, Д. Маркович бере активну участь в кооперативному товаристві, в організації кооперативного банку. Він щиро радів успіхам Центральної Ради у справі національного відродження України.

Помер Маркович Дмитро Васильович у Вінниці. Гідною даниною пам'яті письменника-просвітника є відновлення в Херсоні альманаху "Степ".